



Algemene Ledenvergadering VVBAD

2014, of vijftig jaar interculturaliteit in België
12 maart - Brussel

De algemene ledendag van de VVBAD werd dit jaar een ondergesneeuwde editie. Wie op 12 maart de Koninklijke Bibliotheek in Brussel wist te bereiken kon deelnemen aan de open bestuursvergaderingen, een bezoek aan het boekmuseum Librarium en een namiddagprogramma dat gewijd was aan het thema interculturaliteit in de bibliotheek- en archiefsector. 2014 wordt immers niet alleen het jaar van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog, maar ook een gedenkjaraar voor 50 jaar Marokkaanse en Turkse migratie en interculturaliteit.

De spits werd afgebeten door Stijn Callewaert van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Hij sprak over 'De Boekenbende', een voorleesinitiatief in Brussel dat al aan haar 17e editie toe is. Het Nederlandstalige onderwijs in Brussel boomt, maar tot 70% van de leerlingen spreekt thuis een andere taal. Sprekkansen buiten de schooluren zijn er te weinig, zodat de kinderen moeilijk een emotionele band met het Nederlands opbouwen. Die is nochtans cruciaal om een taal te verwerven.

Via het voorlezen aan huis wil het project de taalontwikkeling stimuleren in andersstalige gezinnen waar geen (voor)leestrategie is. Het is een samenwerking tussen de Brusselse bibliotheken, hogescholen — die de voorlezers leveren — en lagere scholen — die elk jaar een 250-tal kinderen van 5-6 jaar laten deelnemen.

Een voorlezer en zijn/haar voorleesopvolger hebben vijf voorleesmomenten van een uur thuis. Voordien en achteraf worden ouders en kinderen uitgenodigd in de plaatselijke bibliotheek. De deelname wordt vaak vanuit de school aangemoedigd, maar naarmate de sessies vorderen en ouders zien dat hun kinderen genieten en zelf verhalen beginnen te vertellen, gaat het enthousiasme steeds in stijgende lijn. Hoewel het project dus heel positief wordt ervaren, resulteert het in zijn huidige vorm niet noodzakelijk in een duurzaam bibliotheekgebruik. In de maanden na de voorleessessies vinden de kinderen de weg naar de bibliotheek, maar na een half jaar is het effect meestal weggeëb. Vaak zijn het de voorlezende hogeschoolstudenten die een unieke ervaring opdoen.

De impact op langere termijn van de Boekenbende mag dan moeilijk meetbaar zijn, individuele verhalen tonen aan dat het project een verschil kan maken. Melat G. Nigussie, een voorlezeres van Ethiopische afkomst, herinnert zich op brusselnieuws.be dat ze als kind terecht kwam in een Vlaamse school zonder een woord Nederlands te kennen en dat ze "opgesloten was in haar eigen gedachten". Nu leest ze voor aan een Turkssprekend meisje. Ze ziet hoe het Nederlands na enkele sessies niet langer alleen maar een vreemde taal is, die geassocieerd wordt met school, zich inspannen en proberen begrijpen, maar hoe het ook de taal van prinses, heksen en dieren wordt. Op vraag van de ouders liet Melat zich overhalen om de voorleessessies verder te zetten. Haar getuigenis kan hopelijk ook anderen begeistern en hen bewust maken van de meerwaarde van initiatieven zoals de Boekenbende.

In 2014 zal het vijftig jaar geleden zijn dat de Turkse en Marokkaanse arbeidsmigratie naar ons land in een officieel akkoord werd bezegeld. De islam zal dan ook veertig jaar een erkende godsdienst zijn in België. Om dit te herdenken worden een heleboel initiatieven uitgedacht. Ook de bibliotheek- en archiefsector kan haar steentje bijdragen. Hoe zij rond migratie en erfgoed kunnen werken, lichtte Katrijn D'hamers van FARO toe, de tweede spreker van de namiddag.

Bibliotheken en archieven zijn er voor iedereen, maar hoewel de samenleving steeds diverser wordt, worden etnisch-culturele minderheden moeilijk bereikt. Is het voldoende om een selectie Arabische boeken aan te bieden in de plaatselijke bibliotheek? Onbekend is onbemand, blijkt vaak. 2014 biedt een uitstekende aanleiding om hierin verandering te brengen.

De eerste generatie migranten is stilaan aan het verdwijnen, en heeft weinig ervaringen gedeeld. Ze zagen zich gedwongen hun land te verlaten, wat vaak gepaard ging met gevoelens van schaamte. Jongere generaties zijn nochtans heel geïnteresseerd in de ervaringen van de eerste migranten: hoe ze werden opgevangen, wat ze aten, welke feesten ze vierden, wat ze wilden doorgeven aan hun kinderen, ... Ook bij oudere migranten is er belangstelling voor het verleden, bijv. hoe de wijk waar ze al het grootste deel van hun leven wonen er vroeger uitzag. Achter de gevels in Vlaanderen is een

schat aan materiaal voorhanden, die de voormalige gastarbeiders aan hun thuisland herinnert of aan de eerste maanden en jaren in hun nieuwe land: foto's, postkaarten, brieven, paspoorten, objecten.

Bibliotheken en archieven kunnen hun expertise inbrengen om dit verborgen erfgoed mee te ontsluiten. Ze kunnen helpen bij het optekenen van verhalen, rituelen en tradities, bijv. via vragenlijsten. Ze kunnen beeldend erfgoed verzamelen, of gebeurtenissen documenteren zoals de bouw van gebedshuizen of de oprichting van lokale verenigingen. Ze kunnen mee zoeken naar 'interculturele' links: thema's die zowel oude als nieuwe Belgen nauw aan het hart liggen en waar ze zonder schroom over durven praten. De top-3 van meest inspirerende onderwerpen verbaast niet: 1) familie, 2) tradities en feesten, 3) eetcultuur.

Hoe nu concreet te werk gaan? Een goed vertrekpunt is om partners te zoeken in de sociale sector, die rond cultuur willen werken: professionele en lokale organisaties, de Huizen van het Nederlands, de inburgeringssector, of gemeentelijke diensten (bijv. de schepen van Diversiteit). Zo is het project 'Bestemd voor Gent' een samenwerking van de Integratiedienst van Gent met het Amsab-ISG, waarbij 400 interviewers levensverhalen van migranten in het Gentse vastleggen. Het Gemeentearchief van Roosendaal zette met succes een kleine tentoonstelling op rond Joegoslavische vrouwen die in de jaren zestig in Belgische fabrieken kwamen werken. Het kan ook kleinschaliger: archiefmateriaal rond cultuur kan bijvoorbeeld worden gebruikt in inburgeringslessen. Wil jouw bibliotheek of archief ook aan de slag gaan rond migrantenerfgoed? Voor adviezen en contacten kan je terecht bij Katrijn D'hamers (katrijn.dhamers@faronet.be, 02/213 10 76).

Imke Hansen

BEZOEK AAN STADSARCHIEF BRUSSEL

In een onwezenlijk verstild sneeuwlandschap stapten zo'n zeven moedige archivariissen richting stadsarchief van de stad Brussel, in hartje Marollen. In de onmiddellijke buurt van het Pandjeshuis, het kleuterschooltje van Victor Horta, in de Huidevetterstraat bevindt zich het mooie stadsarchief van Brussel. Het is

ondergebracht in de vroegere gebouwen van de onderneming Jules Waucquez et Compagnie. Sinds 1901 heeft zij hier één van de grootste groothandels in textiel van het land opgebouwd. In 1976 kocht de Stad Brussel dit belangrijke voorbeeld van handelsarchitectuur, vandaag een beschermd monument, om er haar stadsarchief in onder te brengen.

Op het gelijkvloers situeren zich het onthaal en de bibliotheek, de eigenlijke archieven bevinden zich op de eerste verdieping, de ateliers op de verdieping daarboven. Op de eerste verdieping op de oorspronkelijke toontafels waar de stoffen afgemeten en geknipt werden, presenteerde een medewerker van het stadsarchief ons enkele pronkstukken: de geboortakte van Leopold II, een arbeidersboekje uit 1830 (naam, straatnaam, beroep), een almanak uit 1828 en een telefoongids uit 1948, een minuut over de verkoop van het huis van André Vesalius, de grondlegger van de moderne geneeskunde, inwoner van de Marollen. Bij de raadpleging van dergelijke unieke originele, speciaal aan te vragen, moet telkens een historicus aanwezig zijn. Het archiefmateriaal staat in kartons opgeborgen in de oorspronkelijke rekken van de firma Waucquez. Wie heeft het nu ook weer over duurzaam bouwen? Stilaan zit het stadsarchief aan haar maximale opslagcapaciteit.

De Archiefdienst wordt vooral bezocht door particulieren die hun familiegeschiedenis willen kennen en het kadaster van hun woning raadplegen. Ook onderzoekers, studenten en gidsen vinden makkelijk hun weg naar het Brusselse stadsarchief. De stedenbouwkundige dienst van de stad Brussel (Brussel, Laken, Haren, Neder-over-Heembeek) deponeert alle bouwaanvragen en -plannen na 10 jaar in het stadsarchief. Op aanvraag wordt het kadasterplan van uw huis ingescand. Omwille van zijn grote formaten werd er voor geopteerd om dit vaak geraadpleegde archief niet systematisch te digitaliseren.

Het stadsarchief van Brussel herbergt echter niet alleen het archief van de stadsadministratie. Het acquisitiebeleid strekt zich uit over alle documenten die een link hebben met Brussel.

In de collectie privé-, familie- en professionele archieven vinden we de archieven van o.a. huidig burgemeester Freddy



Algemeen voorzitter Johan Vannieuwenhuysse en penningmeester Hedwig Vandenbossche.

Thielemans die al archief gedeponereerd heeft van de vorige gemeentelgislatuur. Het stadsarchief herbergt archieven van bekende Brusselse burgemeesters als Karel Buls, Adolphe Max, Frederic Joseph Vandemeulebroek maar ook de originele tekeningen van het Atomium van ingenieur André Waterkeyn of de originele ontwerpen van bouwwerken van Victor Horta, de belangrijke art-nouveaearchitect.

Verder verzamelt het stadsarchief ook alle publicaties en documenten, zelfs de meest triviale, met als doel de komende generaties een getrouw en volledig beeld te kunnen verschaffen van het Brusselse leven in al zijn aspecten. Bij open monumentendagen pakt het stadsarchief dikwijls uit met interessante tentoonstellingen voor een ruim publiek. Je moet er beslist eens binnenlopen.

In de leeszaal kan men naast de klassieke papieren inventarissen en indices, ook bepaalde gedigitaliseerde archiefbronnen raadplegen, waaronder de fotocollectie en oude beroepenregisters van de stad Brussel van de voorbije eeuwen. Bepaalde digitale bibliotheek-, archief-, en fotocollecties zijn ook online raadpleegbaar, via de Pallas-catalogus op de website van het stadsarchief. Je kan er eveneens grasduinen in de inventarissen van onder andere het historisch archief, het administratief archief, het oorlogsarchief (zowel de Eerste als de Tweede Wereldoorlog), het muzikaal archief en een iconografische collectie. Een greep nog uit het aanbod van de leeszaal:

- Het register van de patenten: interessant om de handelaars te kennen en het aantal arbeiders + hoeveel taksen er betaald werden.
- Een collectie kranten en tijdschriften (de 3e belangrijkste van België)
- Een iconografische collectie met meer dan 35.000 documenten (tekeningen, gravures en foto's)
- Een belangrijke verzameling kaarten en plannen waaronder 100 kaarten van Brussel
- Een verbazingwekkende collectie affiches en publiciteit van alle genres
- De retrocatalogus van de inventarissen
- Er is ook een zo te zien erg gebruikte boekencollectie over de stad Brussel.

In het stadsarchief werken 4 historici, 1 bibliothecaris, 1 informaticus, + arbeiders. Deze rijke, gediversifieerde archiefcollecties maken van het Archief van de Stad Brussel een van de belangrijkste geschiedkundige centra van het land.

Claudine Huyghe en Hermione L'Amiral

> Zie ook Signalement p. 24-25